

Derin Cinayetler

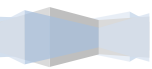
İsmail Akbal,

İstanbul, Timaş Yayınları, Mayıs 2014, 336 sayfa, ISBN: 978-605-08-1624-2.

Fatmanur ABAY*

Türkiye'nin yakın tarihi şaibeli ölümlerle doludur. Bunların pek çoğu şahıslararası gerçekleşen basit ölümlerden ziyade, gerçekleşikten sonra siyasi sonuçlar doğurmuş ve tarihi etkilemiş şaibeli ölümlerdir. Yakın dönemlerde Turgut Özal, Muhsin Yazıcıoğlu gibi isimlerin, Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde de Ali Şükrü Bey, Deli Halit Paşa gibi isimlerin ölümleri bazı kişilerce faili meçhul cinayet olarak değerlendirilmiş ve yakın tarihte de siyasi cinayetler olarak adlandırılmıştır. Yalnız yakın tarihimizde değil Osmanlı Devleti'nden beri

* Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Konya, fatmanurabay@gmail.com

süregelen bu şaibeli ölümler, tarihi belgelerin ışığında aydınlatılmalıdır. Yazar İsmail Akbal, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde gerçekleşen şaibeli ölümlerin çözülebilmesi için gerekli zamanın geçtiğini, bu nedenle artık bu ölümlerdeki sır perdelerinin aralanması gerektiğini belirtmektedir. Bu hem tarihi ve maddi gerçekleri ortaya koymak hem de adaleti ikame etmek adına mühim bir vazife olarak karşımızdadır.

Sözkonusu bu yazının muhatabı olan *Derin Cinayetler* kitabında da 1919-1927 yılları arasında meydana gelen bu şaibeli ‘siyasi’ ölümler ele alınmıştır.

Esere geçmeden önce yazar hakkında biraz bilgi vermek istiyorum. 1974 Aksaray doğumlu İsmail Akbal, 1996 yılında Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi bölümünden mezun olmuştur. 2013 yılından itibaren Aksaray Üniversitesi’nde aynı bölümde Siyaset Bilimi Doçenti olarak öğretim üyeliği yapmaktadır. Ulusal bazı dergilerde yazarlık da yapmış olan İsmail Akbal’ın 2008 yılında da “*Trabzon’da Muhalefe*” isimli benzer tarzda bir eseri daha yayınlanmıştır.

Eser, yazar İsmail Akbal’ın da deyimiyle “*Popüler Tarih*” alanında kaleme alınmıştır. Bu nedenle eserde konuşma diline yakın, oldukça sade bir dil kullanılmıştır. Noktalama işaretlerine de gayet dikkat edilmiştir. Kitapta yer yer bahsi geçen kişilerin fotoğrafları kullanılmıştır. Ayrıca eski gazete, dergi ve belgelerin orijinal nüshalarına da ara ara yer verilmiştir.

Yazarın deyimiyle, “*Çalışma, daha çok birincil kaynaklardan hareketle hatıratlar ve arşiv belgelerine dayanmaktadır. Ayrıca dönemin yazılı basın organları ve meclis zabıtları da ihmal edilmemiştir.*” Gerçekten kitapta pek çok hatıratın alıntılara yer verilmiştir. Süreli yayınlara da asıl nüshalarıyla birlikte yer vermeye çalışılmıştır. Ayrıca dönemin TBMM kayıtları da kullanılmıştır. Kitabın kaynakça kısmında kullanılan kaynak eserler “*Kitaplar, Arşivler ve Süreli Yayınlar*” şeklinde tasnif edilmiştir. Kitapta yer alan olaylarla ilgili söz konusu bütün görüşlere değinilmeye çalışılmış ancak yazar kendi görüşüne yakın bulduğu anlatıya tüm ayrıntılarıyla yer vermiştir. Olayların sonunda yapılan şahsi yorumlar kitabı objektif anlatımdan uzaklaştırmıştır.

Kitap, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde *Komitacılık ve Huzur-ı Mutat Zevat* hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde “*Siyasal Cinayetler ve Tasfiye Süreci*” başlığı altında 1919-1926 yılları arasındaki bazı cinayetlere yer verilmiş, cinayetler arasındaki bağlantılar ve muhtemel şüphelilerden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ise “*Devrimin Üç Silahşörü ve Rutindsız Faaliyetleri*” başlığında Huzur-ı Mutat Zevat içinde yer alan ancak

yazar tarafından pek çok cinayetin şüphelisi olarak belirtilen ve yasadışı faaliyetleri bulunduğu iddia edilen İsmail Hakkı Tekçe, Ali Kılıç ve Recep Zühtü'den bahsedilmiştir.

Birinci bölümde yazar kendi Komitacılık tanımına yer vermiştir:

“Komitacılık, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin resmi yollarla çözemediği sorunları kendi yöntemiyle yani illegal yollarla çözmesine verilen isimdir. 1908 sonrası ordu içinde oldukça fazla yer bulan Komitacılar, âdeta ordu içinde ordu, devlet içinde özerk bir devlet olmuşlardı. İlk zamanlar bireysel, dağınık ve düzensiz hareket eden Komitacılar Enver Paşa tarafından Teşkilat-ı Mahsusa çatısı altında bir araya getirildiler.” (s. 22,23,24) .

Ayrıca aynı bölümde Teşkilat-ı Mahsusa'dan, Manastır Şubesi'nden, Serez Çetesi'nden ve bu oluşumların amaçlarından da bahsedilmiştir. Bölümün devamında Talat Paşa emriyle kurulan Karakol Cemiyeti'nin Mustafa Kemal Paşa ile düştüğü ayrılıktan söz edilmektedir. Yazar, bu ayrılığın hesaplaşması olarak da 'Yahya Kaptan Cinayeti'nin gerçekleştirildiğini öne sürmektedir.

İkinci kısımda, Siyasal Cinayetlere ve Tasfiye sürecine yer veren İsmail Akbal, tasfiye sürecinin başlangıcı olarak Erzurum Kongresi'nin olduğunu belirtmektedir. Bir önceki bölümde yer verilen Yahya Kaptan cinayeti ardından Büyük Millet Meclisi'nin ilk şehit mebusu Eyüpzâde İzzet Bey cinayetine yer verilmiştir. Milli Mücadele döneminde Komitacıların karıştığı ilk cinayet olan Eyüpzâde İzzet Bey cinayeti, bir Karadeniz cinayetleri serisini de başlatmıştır. Hemen sonra Bolşevik Mustafa Suphi cinayetine ve yazarın “1922'nin Susurluk Vakası” diye adlandırdığı Yahya Kâhya cinayetine yer verilmiştir. Kitapta üçüncü olarak ve beni en çok etkileyen kısımda Ali Şükrü Bey cinayetine yer verilmiştir. Sonrasında “Cumhuriyet tarihinin ilk sansürlü cinayeti” başlığında, Mustafa Kemal Paşa'nın üvey kuzeni olan Zeynep Fikriye cinayetine yer verilmiştir. Kitapta yer verilen bir diğer cinayet ise Ardahan Mebusu Halit Paşa (Deli Halit Paşa) cinayetidir. Kitabın bu bölümünde yer verilen son hadiseler ise, Yemenli Fatma cinayeti ve İstiklal Mahkemesi'nin idam ettiği Kasap Osman hadisesidir. Yazar, bu kısımda İstiklal Mahkemesi hakkında dikkat çekici bazı bilgilere de yer vermiştir.

Kitabın son bölümünde ise Huzur-ı Mutat Zevat ahalisinden olan İsmail Hakkı Tekçe, Kılıç Ali ve Recep Zühtü ve bu isimlerin karıştığı iddia edilen cinayetlere ve diğer yasadışı faaliyetlerine sırasıyla yer verilmiştir. Özellikle bu bölümde belgeye dayansın dayanmasın tüm iddialara yer verilmiş ancak bu iddiaların belgeye dayanıp dayanmadığına işaret edilmiştir. Ayrıca dönemde oldukça artan “Aferizm”e de değinilmiştir.

Sonuç babında kitap hakkında şahsi kanaatlerime yer verecek olursam kitaba karşı ilk eleştirim yazarın şaibeli ölümleri kesin bir ifadeyle “cinayet” diye değerlendirmesidir. Kesinleşmiş bir mahkeme hükmü veya şahıslardan gelen bir itiraf bulunmadan bir ölüme “cinayet” demek hukuki ve sosyal akidelere aykırıdır. Bir diğer eleştirim yazarın kendi fikrini destekleyecek dokümanlara oldukça çok yer vermesi ve diğer fikirlere karşı aynı özeni göstermemesidir. Bu durum kitabı objektif tarih anlayışından bir miktar uzaklaştırmıştır. Ayrıca bölümler arasında yer alan minik başlıkların gazete manşeti gibi kullanılması kitabı biraz magazinselleştirmiştir. Kitabın beğendiğim yanı ise yazarın pek çok konuda azıcık bilgi verip bu sayede okurun içinde bir araştırma hissi uyandırmasıdır. Ayrıca kitapta pek çok isme yer verilmesi okurun şahıslar hakkındaki bilgi birikimini arttırmaktadır. Yine kitabın kaynakça kısmında çok değerli hatıratlara yer verilmesi okur için güzel bir tavsiye niteliğinde olmuştur.

